

Στόχοι και κατευθύνσεις στη διαπολιτισμική εκπαίδευση

Ενότητα 9: Η μειονοτική εκπαίδευση στη
Δυτική Θράκη

Αναστασία Κεσίδου, Επίκουρη Καθηγήτρια Α.Π.Θ.
Τμήμα Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

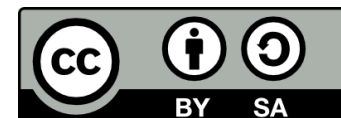

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

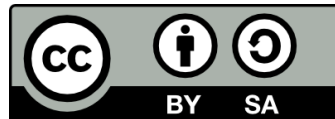

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Εργασία φοιτητριών

Μάρθα Γκότση
Ματθίλδη Κυρμιζοπούλου
Σοφία Ξυγιντζή

Ελληνοτουρκικές σχέσεις

Ιστορική αναδρομή

Συνθήκη Λωζάννης 1923-
ανταλλαγή πληθυσμών

Δημιουργία μουσουλμανικής
μειονότητας Δυτικής Θράκης

Αλλαγή πολιτικής-διαμόρφωση
σχέσεων χωρών

Θύματα: μειονότητα

(Ασημακοπούλου κ.α. 2002 :25-84)

Ορισμός μειονότητας (1)

- Κλασσικός ορισμός: L. Wirth-κοινωνιολόγος
«Μειονότητα χαρακτηρίζεται ομάδα ανθρώπων που εξ αιτίας των φυσικών ή πολιτιστικών χαρακτηριστικών τους φέρονται να έχουν διαχωρισθεί από τους άλλους ανθρώπους στην κοινωνία που διαβιούν, αντιμετωπιζόμενοι κατά τρόπο διάφορο και άνισο που γι' αυτούς τους λόγους θεωρούν πως είναι αντικείμενα συλλογικής διάκρισης».

Ορισμός μειονότητας (2)

- Επικρατούσα άποψη ΟΗΕ

«...αι μη κυρίαρχοι ομάδες, αι οποίαι, αν και βασικά επιθυμούν την ίσην μεταχείρισιν, επιδιώκουν διάφορον μέχρις ενός βαθμού μεταχείρησιν, δια να διατηρήσουν τα κύρια χαρακτηριστικά τους με τα οποία και ξεχωρίζουν από την πλειονότητα του πληθυσμού. Τα κύρια αυτά χαρακτηριστικά που προστατεύονται είναι η φυλή, η θρησκεία και η γλώσσα».

Μουσουλμανική μειονότητα Δ. Θράκης

Μουσουλμάνοι που εξαιρέθηκαν από την ανταλλαγή πληθυσμών
(Συνθήκη Λωζάννης)

Χαρακτηριστικά

- Μόνη επίσημα αναγνωρισμένη μειονότητα στο ελληνικό κράτος
- Προσδιορίζεται ως θρησκευτική
- Φυλετικά, γλωσσικά και πολιτισμικά ανομοιογενής
- Χαμηλό μορφωτικό επίπεδο
- Επαγγέλματα αγροτικά
- Απροθυμία ένταξης

(Ναθαναήλ & Παναγιωτίδης 1995: 15-18)

Πληθυσμιακή σύσταση

ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΙ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΑΝΑΛΟΓΙΑ
Αθίγγανοι	18.000	16%
Πομάκοι	38.000	34%
Τουρκογενείς (Σελτζούκοι, Οσμανοί ή Οθωμανοί)	56.000	50%
Σύνολο	112.000	100%

(Βακαλιός 1997)

Σελτζούκοι

- Μωαμεθανοί
- Πρωτεύουσα το Ικόνιο
- Αυτοαποκαλούνταν ρουμ-Σελτζούκοι
- Σουλτανάτο → Σελτζούκικο ρωμαϊκό κράτος
- Επεκτάθηκαν ως τη Συρία και την Παλαιστίνη
- Συνθλίφθηκαν από τους Σταυροφόρους
- Εγκατεστημένοι στα αστικά κέντρα Ξάνθη και Κομοτηνή
- Σημερινές ασχολίες: γεωργία, μικρεμπόριο και βιοτεχνία

Οσμανοί ή Οθωμανοί

- Υπέρμαχοι του Ισλάμ
- Ισχυρός πολεμικός λαός- διοικητικές θέσεις
- Στρατιωτική φύση
- Εγκατεστημένοι στα αστικά κέντρα Ξάνθη και Κομοτηνή
- Σημερινές ασχολίες: γεωργία, μικρεμπόριο και βιοτεχνία

Πομάκοι (1)

Ερμηνείες καταγωγής τους:

- Σλαβογενές φύλο
 - Εξισλαμισμένοι Βούλγαροι
 - Απόγονοι αρχαίων Θρακών-της φυλής Αγριάνες
-
- Πολεμικός λαός
 - Ζουν στα ορεινά της Ροδόπης
 - Αυτοαποκαλούνται “Α(γ)ρεν” ή “Α(χ)ρεν”
 - Προέλευση του όρου → “romagam” και “πομαγκατς”

Πομάκοι (2)

- Μητρική γλώσσα: πομάκινη → κράμα αρχαίας ελληνικής, βουλγαρικής, τούρκικης όπου κυριαρχεί το σλαβοβουλγαρικό ιδίωμα: προφορική γλώσσα
- Εκούσιος εξισλαμισμός Πομάκων
- Κύριες ασχολίες: καπνοκαλλιέργεια, κτηνοτροφία και δασική εκμετάλλευση
- Διατηρούν τα έθιμά τους

Αθίγγανοι (1)

- Τόπος καταγωγής: βορειοδυτική Ινδία, Πουτζάμπ
- Απόγονοι φυλής Χαμ
- Ειδικό Σκαντζάκιο Αθίγγανων (200.000) με έδρα τις Σαράντα Εκκλησιές
- Γλώσσα: ινδική με ενσωματωμένες ελληνικές, αραβικές, ρουμανικές και ουγγρικές λέξεις
- Αναφορές με υποτιμητικό περιεχόμενο- κατώτερη φυλή (Ατσίγγανους, Κατσίβελους → captivus)
- Άτομα με μαντικές ικανότητες, γόητες, μάγοι

Αθίγγανοι (2)

- Φυλετικά γνωρίσματα
- Παλιότερα επαγγέλματα
- Σύγχρονα επαγγέλματα
- Υποχρεωτική στράτευση- Έλληνες πολίτες
- Κουλτούρα «τσιγγάνικου αντίσκοινου»

(Ναθαναήλ & Παναγιωτίδης 1995: 23-48, Βακαλιός 1997: 24,28-32, Ασημακοπούλου κ.α. 2002: 214-226,227-295)

Δίκαιο μεινοτήτων

- Συγκυριακό και πολιτικά μεταβαλλόμενο
 - Πλήρης προστασία των ατομικών δικαιωμάτων των πολιτών με διαφορετική εθνική, εθνοτική, θρησκευτική, πολιτισμική ένταξη
 - Διατήρηση μεινοτοτικής τους ταυτότητας
 - Αποφυγή διακρίσεων εξαιτίας των θεωρητικά ομοιογενών χαρακτηριστικών τους
- (Τσιτσελίκης & Χριστόπουλος 1997: 123-124)

Νομοθετικό πλαίσιο

- Ευρώπη → Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)
 - συλλογική αντιμετώπιση των μειονοτήτων
- Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, 10-11-1994
 - πλαίσιο για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων · δεν έχει τεθεί σε ισχύ
 - διατύπωση δικαιωμάτων υπό μορφή κρατικών υποχρεώσεων
- Ελλάδα-ΕΣΔΑ
 - Ατομικές προσφυγές στο Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων-κυρίως για ζητήματα θρησκείας

(Τσιτσελίκης & Χριστόπουλος 1997: 27,29-35)

Μειονοτική εκπαίδευση και ελληνική διοίκηση (1)

- 1913: Συνθήκη Ελλάδας-Τουρκίας → μουσουλμανικά ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα- εισαγωγή ελληνικής γλώσσας στα “οθωμανικά” σχολεία
- 1923: Συνθήκη Λωζάννης
 - ✓ Αφετηρία της μειονοτικής εκπαίδευσης
 - ✓ Άρθρα 41-45
- Δεκαετία 1930: προσπάθεια θέσπισης ενός νομικού πλαισίου για τα μουσουλμανικά σχολεία
- Άγκυρα, 20 Απριλίου 1951: Μορφωτική Συμφωνία Ελλάδας- Τουρκίας

Μειονοτική εκπαίδευση και ελληνική διοίκηση (2)

- 1968: Μορφωτικό Πρωτόκολλο → ελληνική δικτατορική κυβέρνηση → υποχρεώσεις του τουρκικού κράτους υπό τη μορφή συστάσεων
 - 1968: ίδρυση Ειδικής Παιδαγωγικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης (ΕΠΑΘ)
 - Νομοθεσίες 1977-78:
 - ✓ ίδρυση πρωτοβάθμιων σχολείων
 - ✓ αρχή “διακρατικής αμοιβαιότητας”
 - ✓ εκσυγχρονισμός μειονοτικής εκπαίδευσης- ενσωμάτωση στο γενικό εκπαιδευτικό σύστημα
 - 1995: χωριστό ποσοστό εισαγωγής σε ΤΕΙ και ΑΕΙ των μαθητών της μειονότητας (0,5%)
- (Τσιτσελίκης & Χριστόπουλος 1997: 319,321-322,323-329)

Μειονοτικά σχολεία (1)

- Ακατάλληλα κτίρια, περιορισμένοι χώροι
- 1999: 235 σχολεία στοιχειώδους εκπαίδευσης
- 10% σε αστικοποιημένες περιοχές
- Μειονοτικά Νηπιαγωγεία δεν υπάρχουν
- 2009-10: Μειονοτικοί Μαθητές Δημόσιων Νηπιαγωγείων 1.482

Μαθητές Δημοτικών 5.999

Μαθητές Γυμνασίων 3.581

Μαθητές Λυκείων 2.602

Μειονοτικά σχολεία (2)

- Μειονοτικοί μαθητές σε πλήθος Δημόσιων Σχολείων.

Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση:

- 2011-12: 174 Μειονοτικά Δημοτικά Σχολεία
- 6.199 μαθητές

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση:

- 1952: (Ιδιωτικό) Μειονοτικό Γυμνάσιο «Τζελάλ Μπαγιάρ» στην Κομοτηνή
- 1965: (Ιδιωτικό) Μειονοτικό Γυμνάσιο στην Ξάνθη
- 2 Μειονοτικά Λύκεια
- 2 Ιεροσπουδαστήρια/5 τάξεις

<http://museduc.gr/el/> , Δραγώνα & Φραγκουδάκη 2007: 19)

Αναλυτικό πρόγραμμα

Δίγλωσσο- 51% προς 49% υπέρ της τουρκικής

- Στα Ελληνικά: Ελληνική γλώσσα, Ιστορία, Γεωγραφία, Μελέτη Περιβάλλοντος, ΚΠΑ
- Στα Τουρκικά: Τουρκική γλώσσα, Μαθηματικά, Φυσική, Αισθητική Αγωγή, Γυμναστική, Θρησκευτικά

Ώρες Διδασκαλίας:

- Μουσουλμανικά σχολεία: επιπλέον αργίες.
- Θρησκευτική αργία Παρασκευής.
- Λειτουργούν Κυριακή με απουσία χριστιανού δασκάλου

Δευτεροβάθμια:

- Ώρα Θρησκευτικών: διδασκαλία Κορανίου.
- Στα δημόσια: αποχή από το μάθημα.

(Βακαλιός 1997 : 50-51)

Εκπαιδευτικοί

- Μουσουλμάνοι (Τουρκόγλωσσοι) – Απόφοιτοι:
 - Ειδικής Παιδαγωγικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης (1969)
 - Τούρκοι μετακλητοί (λίγοι πλέον)
 - Τουρκικών Διδασκαλείων και Ιεροσπουδαστηρίων
- Χριστιανοί (Ελληνόγλωσσοι) – Απόφοιτοι:
 - Παιδαγωγικών Ακαδημιών και Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης

(Βακαλιός 1997: 46)

Βιβλία

- Μετάδοση «ουδέτερων γνώσεων»
- Στόχος: Αύξηση επικοινωνιακής ικανότητας μαθητών

Ελληνόγλωσσο μέρος:

- Υπ' ευθύνη του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων
- Μέχρι το 1999-2000: ίδια με τα ελληνικά σχολεία
- 2000-2001: νέα βιβλία (Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων)

Τουρκόγλωσσο μέρος:

- Υπ' ευθύνη του τουρκικού δημοσίου

(Βακαλιός 1997: 51-52)

Διγλωσσία- τριγλωσσία (1)

- Ορισμός: κατάσταση στην οποία συνυπάρχουν 2 ή 3 αντίστοιχα γλώσσες, οι οποίες χρησιμοποιούνται για διαφορετικές λειτουργίες
- Πρόβλημα : καθιέρωση τουρκικής ως μειονοτικής γλώσσας → πρόβλημα: Πομάκοι και Αθίγγανοι με άλλη μητρική γλώσσα
- Αποτελέσματα:
- Δεν καλλιεργείται ο αυθόρμητος προφορικός λόγος
- Δυσκολία επικοινωνίας εκπαιδευτικού και μαθητή
- Εμποδίζεται η πνευματική και διανοητική δημιουργικότητα και η γλωσσική καλλιέργεια

Διγλωσσία- τριγλωσσία (2)

- Χαμηλό μορφωτικό επίπεδο- δυσκολίες ένταξης και προσαρμογής στο ελληνικό σύστημα- ρατσιστικές συμπεριφορές
- Δεν αναπτύσσεται η μητρική γλώσσα → στασιμότητα νοημοσύνης
- Αντίκτυπος στον πολιτισμό, τις παραδόσεις και τις ιστορικές μνήμες
- Κίνδυνος απώλειας εθνικής ταυτότητας (ακραία μορφή)

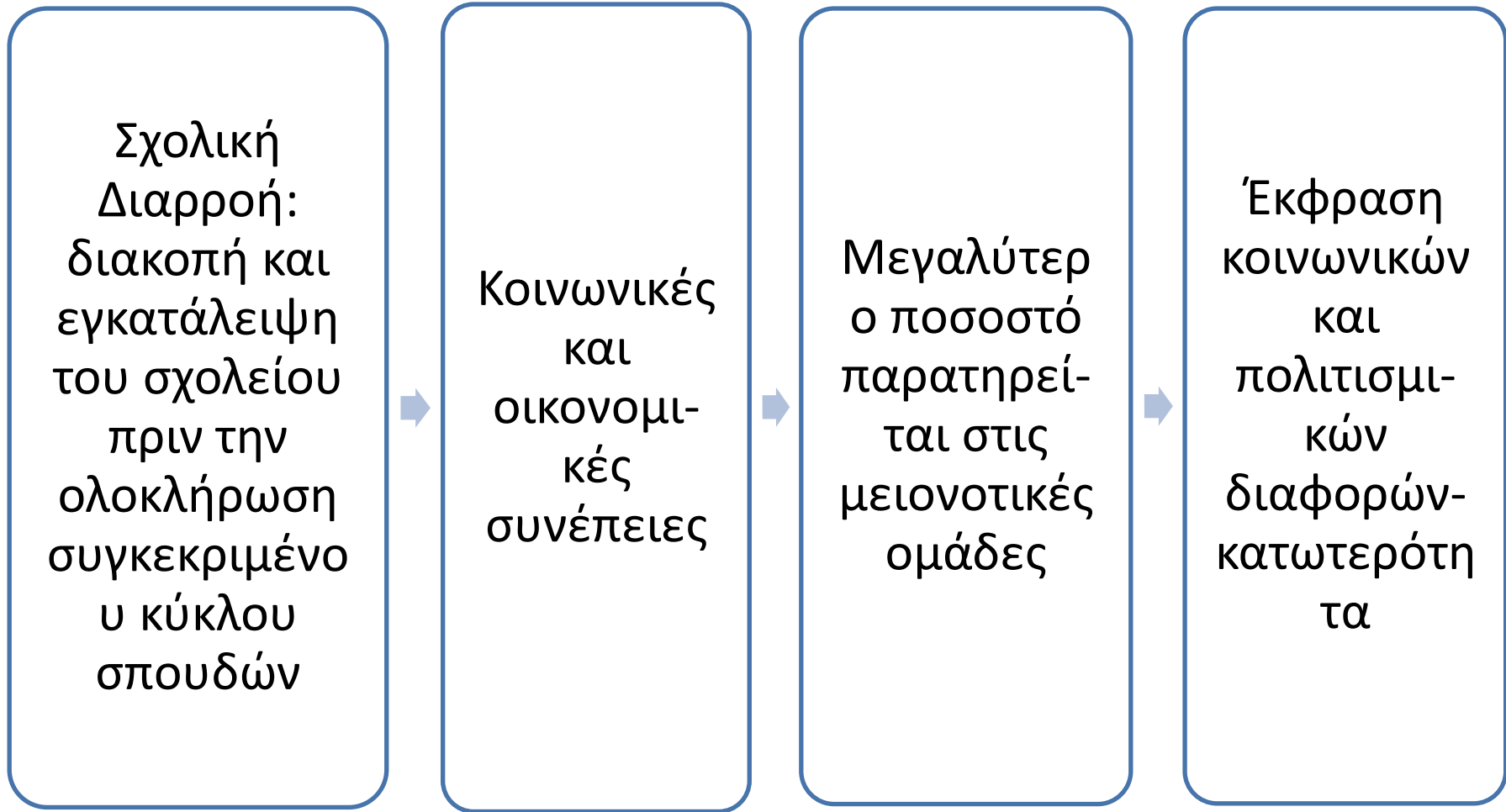
Διγλωσσία- τριγλωσσία (3)

- Ανίκανοι να διδαχθούν δεύτερη γλώσσα, αφού δεν κατέχουν τους μηχανισμούς της μητρικής
- Αναλφάβητοι σε 2 γλώσσες:
 - Γλωσσικός και πολιτισμικός ευνουχισμός
 - Σχολική διαρροή
 - Πολύ δύσκολη έως αδύνατη πρόσβαση σε ελληνικά σχολεία, ΑΕΙ και ΤΕΙ
 - Αδικία

(Ασημακοπούλου κ.α. 2002: 319-339, Ναθαναήλ & Παναγιωτίδης 1995: 100-101,165-166,169-170, Τσιτσελίκης & Χριστόπουλος 1997: 349-401)

Σχολική διαρροή (1)

(Δραγώνα & Φραγκουδάκη 2007: 123-134)

Σχολική διαρροή (2)

Αίτια:

- Χαμηλό κοινωνικομορφωτικό επίπεδο οικογένειας
- Εύρεση εργασίας σε άλλο μέρος, από τους γονείς ή τους ίδιους
- Δυσκολία στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας
- Ακατάλληλα βιβλία και διδασκαλία- σχολική αποτυχία
- Αίσθημα κατωτερότητας- απόρριψη της διαφορετικότητάς τους και των χαρακτηριστικών τους

Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων (ΠΕΜ) (1)

	1996-97 εγγραφέντες στην Α' τάξη		2002 αποφοιτήσαντες (εφαρμοζόταν ήδη το ΠΕΜ)	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Ν. Ξάνθης	279	313	228 (81,7%)	259 (82,3%)
Ν.Ροδόπης	340	296	272 (80,7%)	241 (80%)
Ν. Έβρου	77	75	35 (45,5%)	36 (48%)

*Αδημοσίευτα στοιχεία γραφείων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
μειονοτικών σχολείων Νομού Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου*

(Δραγώνα & Φραγκουδάκη 2007: 123-134)

Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων (ΠΕΜ) (2)

- Εξαρτάται από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων
- Χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
- Ανατέθηκε σε επιστημονική ομάδα του Πανεπιστημίου Αθηνών (επιστ. υπεύθυνες: Ά. Φραγκουδάκη και Θ. Δραγώνα)
- Ξεκίνησε τη δράση του το 1997
- Στόχος : Μεταρρύθμιση εκπαίδευσης των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης

(<http://museduc.gr/el/>)

Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων (ΠΕΜ) (3)

*Κεντρικό «σύνθημα»: «Πρόσθεση όχι αφαίρεση,
πολλαπλασιασμός όχι διαίρεση»*

- Πρώτη Φάση (1997-2000): Ερευνητικό έργο & δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού και βιβλίων
- Δεύτερη Φάση (2002-2004): Πρόσθετο υλικό στα μαθήματα Ιστορίας, Μαθηματικών, Λογοτεχνίας, Φυσικών Επιστημών + διεύρυνση ωραρίου στα γυμνάσια + επιμόρφωση εκπαιδευτικών

(Δραγώνα & Φραγκουδάκη 2007: 26-36,38,44-45)

Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων (ΠΕΜ) (4)

- Τρίτη Φάση (2005-2008): επιμορφωτικό υλικό για δασκάλους και καθηγητές για τη χρήση των νέων εγχειριδίων & 6 νέα ΚΕΣΠΕΜ & 2 κινητά ΚΕΣΠΕΜ
- Τέταρτη Φάση (2010-2013): ενισχυτικά μαθήματα ελληνικής γλώσσας, μαθηματικών, φυσικών επιστημών+ επιμόρφωση για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας

(<http://museduc.gr/el/>)

Κέντρα στήριξης του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων (ΚΕΣΠΕΜ)

- Απρίλιος 2003 στην Ξάνθη και στην Κομοτηνή
- 2010-13: 4 στο Ν. Ροδόπης, 5 στο Ν. Ξάνθης, 1 στην Αλεξανδρούπολη και 2 κινητά ΚΕΣΠΕΜ
- Στόχοι: αρμονική ένταξη των παιδιών της μειονότητας στο εκπαιδευτικό σύστημα και την ευρύτερη κοινωνία
- Αναβάθμιση της εκπαίδευσής τους
- Αποδοχή των παιδιών αυτών από το εκπαιδευτικό προσωπικό και όλους τους πολίτες της Θράκης
- Παροχή ειδικών γνώσεων στους εκπαιδευτικούς
- Υποστήριξη των οικογενειών

(<http://museduc.gr/el/>)

Δημιουργικά εργαστήρια νέων

- Δημιουργήθηκαν μέσα στα ΚΕΣΠΕΜ
- Ξεκίνησαν το 2002-2005
- Δεύτερη Φάση: 2006-2008
- Τρίτη Φάση : 2010-2013
- Είναι χώροι δημιουργικότητας για τους νέους των μειονοτήτων
- Στόχοι:
 - Ενθάρρυνση νέων για ενεργό συμμετοχή στην κοινωνία
 - Ανάδειξη και ανάπτυξη ιδιαίτερων δεξιοτήτων
 - Ανάπτυξη συνεργασίας με την τοπική κοινωνία και τους τοπικούς φορείς

(<http://museduc.gr/el/>)

Κοινωνικο-πολιτισμική διάσταση της εκπαίδευσης (1)

- Επικοινωνία εκπαιδευτικών-μαθητών → άμεση συνάρτηση με τη διαπολιτισμική τους σχέση:
 - διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά
 - διαφορετικές κοινωνικές τάξεις
 - σχολείο → διαφορετικός πολιτισμικός κώδικας για τους μαθητές

πολιτισμική ετερότητα

<http://www.kleidiakaiantikleidia.net/book6/index.html>)

Κοινωνικο-πολιτισμική διάσταση της εκπαίδευσης (2)

- *Πολιτισμός* → αναφορά σε: καθημερινή ζωή – κοινωνικά σύνολα - συστήματα σημασιών
- *Πολιτισμική ποικιλομορφία*: ορίζεται με άξονα τη δική μας κοινωνία και πολιτισμό → μπορεί να οδηγήσει στην πολιτισμική απόσταση
- *Πολιτισμική απόσταση*: ορισμός του πολιτισμικά μακρινού με βάση το πολιτισμικά οικείο (εκπαιδευτικός ταύτιση πολιτισμού – έθνους)

Κοινωνικο-πολιτισμική διάσταση της εκπαίδευσης (3)

πολιτισμική απόσταση \Leftrightarrow πολιτισμική παρεξήγηση

- *Πολιτισμική παρεξήγηση: τα πολιτισμικά αυτονόητα των δύο πλευρών (ό, τι εκλαμβάνουν ως φυσική πραγματικότητα) δεν γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας*

απαραίτητος ο κριτικός αναστοχασμός

Κριτικός στοχασμός- αυτοπαρατήρηση

- Εκπαιδευτικός → ερευνητής της τάξης/τίποτα δεν είναι δεδομένο και αυτονόητο
- Εκπαιδευτικός – μαθητές → μετατόπιση ως προς το “ποιοι είμαστε εμείς” και “ποιοι είναι οι άλλοι”
 - απομάκρυνσή τους από το πολιτισμικά οικείο και θέασή του με άλλη οπτική γωνία, μέσω του “άλλου”
 - αναγνώριση πολιτισμικής ατομικότητας των άλλων

Συμπεράσματα- σχόλια (1)

- Μερική βελτίωση της μειονοτικής εκπαίδευσης τα τελευταία χρόνια
- Κατανόηση του “πολιτισμικού κεφαλαίου” του “άλλου” από την εκπαιδευτική κοινότητα
- Απαραίτητη η αλλαγή των κοινωνικο-πολιτικών δομών εν γένει
- Μειονοτική εκπαίδευση: προϊόν πολιτικής στρατηγικής του ελληνικού κράτους (π.χ. απροθυμία ουσιαστικών αλλαγών, επιφανειακές “διευκολύνσεις”)

Συμπεράσματα- σχόλια (2)

- Βασική ευθύνη για την ανάπτυξη των μειονοτικών σχολείων έχει η ελληνική πολιτεία που δεν έχει εφαρμόσει πάντα πολιτική ισονομίας και δημοκρατίας.
- Δικό της μερίδιο ευθύνης έχει η μειονότητα, η οποία πάντως έχει δεχθεί αδικίες και αντιμετωπίζει ενδεχομένως την κατάσταση με θυμό.
- Η πλειονότητα έχει την ευθύνη και τη δύναμη να αλλάξει την κατάσταση.

Βιβλιογραφία (1)

1. Ασημακοπούλου, Φ., Χρηστίδου – Λιοναράκη, Σ. (2002), *Η μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης και οι ελληνοτουρκικές σχέσεις*, Αθήνα: Εκδ. Λιβάνη.
2. Δραγώνα, Θ., Φραγκουδάκη Αν. (2007), *Πρόσθεση όχι αφαίρεση πολλαπλασιασμός όχι διαίρεση. Η μεταρρυθμιστική παρέμβαση στην εκπαίδευση της μειονότητας της Θράκης*, Αθήνα: Εκδ. Μεταίχμιο.
3. Τσιτσελίκης, Κ., Χριστόπουλος, Δ. (1997), *Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα. Μια συμβολή των κοινωνικών επιστημών*, Αθήνα: Εκδ. Κριτική.

Βιβλιογραφία (2)

4. Βακαλιός, Θ., (1997), *Το πρόβλημα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στη Δ. Θράκη*, Αθήνα: Εκδ. Gutenberg.
5. Ναθαναήλ, Μ., Παναγιωτίδης (1995), *Μουσουλμανική μειονότητα και εθνική συνείδηση*, Αλεξανδρούπολη: Επιμ. Τοπική ένωση δήμων και κοινοτήτων Ν. Έβρου.

Βιβλιογραφία (3)

Δικτυακοί τόποι:

- Εκπαίδευση των παιδιών της Μουσουλμανικής Μειονότητας στη Θράκη – Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων
(<http://www.museduc.gr/index.php>).
- Κλειδιά και Αντικλειδιά
(<http://www.kleidiakaiantikleidia.net/>).

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Γεωργία Μπουρουτζή
Θεσσαλονίκη, Μάρτιος 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

